

Az évadkezdés legemlékezetesebb koncertjéről

Kiszámíthatatlan és kiismerhetetlen a közönség. Néha manipulálható, máskor már-már önfelülemelkedően ragaszkodik „véleményéhez”. A *törzsközönség* pedig elkötelezetten szubjektív. Kedvencét elfogadja olyannak, amilyen – hozzá igazítja a képzeletbeli mércét. Az már külön probléma, hogy szélsőséges esetben (például ha kedvence elképzelhetetlenül jól szerepel), észreveszi-e a szeretetlenség szűrőjén keresztül a minőségi különbséget. De bár-hogy is legyen, lényegében mindig-minden érte, a hallgatóságért történik.

Mint minden zenekarnak, az MR Szimfonikus zenekarának is megvannak a híveirajongói (vagy talán érdemesebb a Vásáry-jelenségre utalni?). A *Hungária 2000* sorozat második estje azonban vélhetőleg valamennyi hallgatójának egészen hihetetlen élményt jelentett október 17-én.

A koncert négy műsorszám közül egy jutott az első „féldőre”: Bartók *Zene húros-, ütőhangszerekre és cselesztára* című kompozíciója. Ma már szinte közhely az a tény, hogy Bartók a kettős zenekar alkalmazásával a sztereó-színpad ezidőtájt még ki nem aknázott lehetőségeivel élt. A színpad átrendezése indokolta a mű elhangzása után a szünetet – technikailag. Tartalmilag-lényegileg pedig az, hogy a mű hallatán önmagában zárt, komplex élményhez jutottunk. Tény: a játékosok számára, szólamkottákból, korántsem egyszerű a mű előadása. (A kompozíciós logika e forrásból nemigen mutatkozik meg.) Számukra nemigen derül ki, hogy hol foglalnak helyet egy-egy adott folyamatban. Ezért perdöntő, hogy olyan karmester irányítsa a mű megszólaltatását, aki maximálisan érti-tudja a darab struktúráját (annak tartalmi jelentésével együtt!), s annak megfelelően ad konkrét jelzéseket-utasításokat a szólamoknak, a szerző által megálmodott arányos hangzó struktúra létrehozásáért – ugyanakkor a zenekar részéről elengedhetetlenül szükséges az a *bizalom*, melynek birtokában tudják: tudásukkal-teljesítményükkel a mű egész plasztikus megszólaltatásához járulnak hozzá.

Vásáry Tamás híres (hírhedt) memóriája ezúttal különösképp imponáló volt: mindvégig irányította az épp megszülető hangzást. Ezúttal tehát a gyakorlatban láttuk – azaz hallottuk – hasznát annak a jó kapcsolatnak, amely a karmestert együtteséhez fűzi!

A szünet után következett az az előre kiszámíthatatlan, mindenképp meglepetésszámba menő élmény, ami egészen rendkívüli élményt avatta az estet. Liszt Ferenc

Magyar fantáziája jellegzetesen 19. századi zenemű, számunkra, a rohanó 20. század gyermekei számára elképzelhetetlen világot jelenít meg. Szokás az ilyen műveket romantikus dicsfényvel felruházni, ami persze csupán a jelenség soha-többé-nem-aktuális voltára emlékeztet, s nemritkán úgy előadni, hogy a kései utód már-már ne is értse: hogyan lehetett „aktuális” ez a zene a saját korában. Vagyis, amellet, hogy a kortárs-művészet idegenül hagyja a hallgatót, voltaképp a közvetlen múlttól vagyunk a legtávolabb – mert régebbi korokhoz megannyi segédeszköz segítségével szinte közvetlenül, empatikusnak képesek vagyunk hozzáférni. Nos, Vásáry Tamás jóvoltából, ezen az esten megelevenedett a 19. századi romantikus múlt, pontosabban, jelenvalóvá vált mindaz, amiről egyébként csak áttételesen lehetne tudomásunk. Vásáry komolyan vette mindazt, amit Liszt leírt a kottába; kezdve a metrum-jelektől és a tempó-karaktertől, egészen a legkisebb szegmentumokig. Ennek aztán az lett az eredménye, hogy mindaz, ami máskor esetleg pongyola előadásban, megmosolyogtónak tűnt, ezúttal tartással rendelkező, karakteres zenei anyagként lépett fel. Mást ne mondjunk, a „Magasan repül a daru” ilyen előadása már-már arra készítette a hallgatót, hogy himnusz módjára állva hallgassa a „himnikus” dallamot.

Bergman híres Varázsfuvola-filmjének emlékezetes jelenetei azok, amikor „bevág” közönség-képeket, a mesébe belefeledkező gyermeket, felnőttet, aki spontán módon átadja magát a történéseknek – és még sorolhatnánk. Nos, a Zeneakadémia Nagyteremének közönsége teljes létszámában alkalmas lett volna ilyen felvételek – meglesett pillanatok – készítésére! Mert-hogy egy idő után (és ez egészen rövid volt, abszolút értékkel mérve!) mindenki megszűnt fizikai valójában létezni, nehézkedve ülnie a székében. Egyre-másra gyorsodott azok száma, akik csatlakoztak ahhoz a spirituális áramlathoz, ami azt eredményezte, hogy mosoly üljön ki az arcokra, és hihetetlen-elképzelhetetlen boldogság-érzet árasza el a személyiségeket. Zeneértő és zenekedvelő ezekben a percekben tökéletesen egyazon világ részesévé vált, a tudás nem képezte akadályát a műélvezetnek, s a nem-tudás nem jelentett hátrányos körülményt – CSODA kapott helyet a Nagyteremben, embert-magával-ragadó élmény. Hosszú hetekkel később persze lehet „okosnak” lenni, megindokolva, hogy a perfekt tudás gyümölcsöző – de aligha csak erről volt szó! Korszellemet idézett

meg Vásáry, olyan elhíhető erővel, hogy ellenállhatatlanul részesévé vált neki minden jelenlévő. Minden jelenlévő: így szabatos a meghatározás, mert a közönségen kívül (sőt, előtte!) a zenekar is ily módon átlényegült! Nem hangokat, frázisokat, futamokat, stb. játszottak, hanem produkciójuk elementáris erővel idézte meg a múlt századot! Aligha lehetett volna mindez a nélkül a csoda nélkül, amit a vezénylő Vásáry hangszerével, a zongorával produkált!

Sokan vagyunk még, akik emlékszünk arra a mintegy két évtizedes élményre, amit Vásáry – hosszú ideig tartó távollét után hazatérve – többek között Chopin- és Mozart-játékával keltett. Amikor nem volt kérdés, hogy valami „hiteles-e”, vagy sem. Amikor mindig-minden perfekt volt, szinte felfoghatatlanul, ráadásul a perfekció sohasem ment az élményszerűség rovására! Vásáry azóta sokminden újat mondott – és mutatott – a hazai közönségnek, e ténykedése háttérbe szorult. Most megint köszönhetjük az időtlen pianistát (aki a romantikus virtuóz egyébként elképzelni-is-nehéz prototípusát is megjeleníti egyben), aki mindent tud, aki nem ismert lehetlent. Mert a melléütesek emberivé tehetnek egy művészt – de a művész emberségét nem a melléütesek száma szavatolja! Vásáry briliáns teljesítménye érthetően szárnyakat adott a zenekarnak, mely együttes, remélhetőleg, ennek az élménynek az emlékével soha többé nem fog közömbösen játszani romantikus kompozíciót. (Mert nemcsak minden kőben, de minden férfiben benne van a Dávid-szobor...)

„Ennyi” – regisztrálhatta volna bármely rutinos koncert-látogató. De nem! Mert következett a folytatás: Dohnányi: *Szimfonikus percek* című fenomenális kompozíciója (ilyenkor kapunk képet – hangképet – arról a Dohnányiról, aki annakidején korszakmeghatározó muzsikusként Pest-Buda életében). Az auditív élményekkel telített hallgató ezúttal jogosan „átment” vizuálisba: élmény volt már csak látni is, mit „dolgoznak” a zenekar vonósai. E percek után a zenekari játékosok aligha hirdethették volna brácsájukat (a közhely viccnek megfelelően) alig-használtként, merthogy „füstölt” a sziporkázó virtuozitás!

Nem tudom, vajon örülne-e a zenekar annak, ha e percekben rögzíti teljesítményét egy fensőbb meős, és a továbbiakban ezt kéri számon rajtuk... Mindenesetre, kiderült: hihetetlen tartalékokkal rendelkezik a zenekar – csak épp elő kell csalogatni, karmesternek, műsornak, szereplési lehető-